CHRYŠCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI CASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 11 (195) Vilnia, 1 krasavika 1939 h. — Wilno, 1 kwietnia 1939 r. Hod XII

Što stałasia i što moža stacca?...

Stałasia na śviecie ŭ žyćci palityčnym, čaho nichto nie spadziavaŭsia i ab čym nichto nia dumaŭ: z 14 na 15 sakavika sioleta Hitler zaniaŭ českija ziemli, dałučajučy ich da Niamieččyny. Čechija takim čynam pierastała isnavać, jak dziaržava. Zrabiŭ heta Hitler za „zhodaj" českaha prezydenta Hachi. Ale heta „zhoda" ničoha nia znača: raz što prezydent nia maje prava addavać svajej dziaržavy ŭ niavolu, a druhi raz, što i henaja jaho „zhoda" takaja, jak pakazańni na siabie samych savieckich abvinavačanych. Ale fakt staŭsia faktam: na českaj ziamli haspadarami Niemcy.

Słavacyja paśpieła siabie abjavić niezaležnaj dziaržavaj. Hitler hetuju „niezaležnaść" pryznaŭ, ale ŭziaŭ jaje ŭ svaju "vysokuju apieku," a kab apieka jaho była bolš peŭnaj, uvioŭ u Słavacyju niamieckaje vojska.

Usio heta stałasia niespadzieŭki. Ab hetym nia viedaŭ navat i taki pryjaciel Hitlera, jak Musolini, a ab inšych i havaryć nia prychodzicca.

Zakarpackuju Ukrainu, jakuju stvaryŭ Hitler i jakoj uračysta abiacaŭ svajo padtrymańnie, addaŭ Vuhryi, jakaja z aružžam u rukach dałučyła hety kraj da svajej dziaržavy. Ukraincy svaju svabodu i niezaležnaść pradali duža doraha: jany kožnuju piadź svajej ziamli palivali ŭłasnaj i vuhorskaj kryvioj.

Usia pikantnaść hetych zdareńniaŭ u tym, što Hitler hetymi svaimi pastupkami narušyŭ svajo ŭłasnaje ŭračystaje słova, skazanaje publična, što nie-niamieckich terytoryjaŭ jon nia choča, a tak-ža jon narušyŭ svoj podpis, pałožany ŭ Miunchienie, dzie hvarantavaŭ hranicy federacyjnaj česka-słavacka-ukrainskaj respubliki. Dziela hetaha biaz mała ŭvieś śviet na Hitlera aburany, a mnohija aburany i rasčaravany.

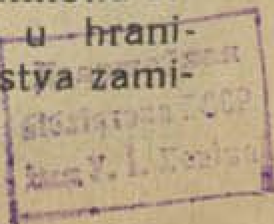
Na hetyja adnak abureńni Hitler najmienš zvaračvaje ŭvahi. Nieŝta za tydzień paśla akupavańnia Čechii i Słavacyi patrebavaŭ ad Litvy, kab jana „dabravolna" adstupiła Niamieččynie Kłajpedu: prystań i ŭvieś kłajpedzki vokruh z 140 tysiačami nasielnictva. Litvie ničoha inšaha nie astavałasia, jak „dabravolna" na heta zhadzicca. Hitler zabraŭ uvieś hety kraj, a Litvie pakinuŭ tolki tak zvanuju „volnuju strefu," praz jakuju jana moža vazić u Bałtyk svaje tavary i moža karystacca z portu.

Francuzkija i anhielskija hazety pišuć, što ciapier užo biez vajny nie abojdziecca. I sapraŭdy,—Francyja, Anhlija a tak-ža Złuč. Št. Paŭn. Ameryki, možna ličyć, što ŭžo da vajny hatovy. Ci jana adnak sapraŭdy vybuchnie, — zaleža dalej ad Niamieččyny, jakoj plany i dalej nikomu niaviedamy. Trudna spadziavacca, kab dalej Hitler siadzieŭ cicha — najchutčej, što toje, što jon apošnim časam zrabiŭ, heta tolki pačatak, tolki sproba, a rešta jašče napieradzie. Ale što? Dahadvajucca rozna: praz Rumyniju abo praz Leninhrad pojdzie na Saviety, dzie pačnie zakładać „niezaležnyja" dziaržavy: Biełaruś, Ukrainu, Hruziju i inš., a moža kiniecca na Francyju, na jaje kalonii, razam z Musolinim zabiare małyja dziaržavy, jak Belhija i Holandyja, jakija majuć bahatyja kalonii, ci moža prydumaje ŭznoŭ niešta, ab čym nikomu i nia śniłasia. Ale ciapier užo, što-b Hitler nie zrabiŭ, naŭrad ci abyjšłosia-b jamu biez vajny; kožny šah Hitlera, złučany z hvałtam, rašuča prybližaŭ-by jaho da vajny z vialikimi demakracyjami Eŭropy.

Z hetaha ŭsiaho vialikaja vyciakaje navuka dla Biełaruskaha narodu: kožnamu narodu ciažka zdabyć svaju dolu, a zdabyŭšy jaje —jak-ža časta ciažka ŭtrymać. Na heta treba niazvyčajna mnoha śviedamaści, kulturnaści, maralnaj siły, lubovi svajho kraju i svajho narodu i ŭmiełaści žyć z svaimi susiedziami.

Biełarusy ŭ Varšavie

Sprava arhanizavańnia Biełarusaŭ u Varšavie za apošnich 20 hod pierachodziła roznyja stupieni. U paru likvidacyi polska-balšavickaj vajny isnavaŭ tut i pracavaŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet, jaki mieŭ charaktar i biełaruskaha dyplomatyčnaha pradstaŭnictva. Kamitet hety zlikvidavaŭsia pa skančeńni vajny i biełaruskaha arhanizacyjnaha žyćcia nia było tut praz hadoŭ 15 (piatnaccać). Za hety čas u Varšavu pačała napłyvać biełaruskaja chvala zusim inšaha charaktaru i składu: moładź studenckaja, ramieśniki i niekvalifikavanyja rabotniki. U mieru ŭzrostu ličby Biełarusaŭ u Varšavie pačała ŭsio vastrej adčuvacca patreba svajej nacyjanalnaj arhanizacyi. Na niaščaście, vypała heta na paru, kali mnoha-mnoha arhanizacyjaŭ biełaruskich u hranicach polskaha haspadarstva zami-

rała nienaturalnaju śmierciu (hod 1936). U takich časach ciažka dumać ab sarhanizavańni čahości novaha. Adnak varšaŭskija Biełarusy ruk nie apuskali. Starajučysia dabicca svaje rodnaje arhanizacyi abyjšli ŭsie urady, vykarystali ŭsie zakonam pradbačanyja mahčymaści. I kali mima ŭsiaho hetaha da mety nie dajšli, dyk z čystym sumleńniem mohuć skazać, što heta vina nia ich. Dla zachavańnia poŭnaści abraza, treba ŭspomnić, što ŭ hetu paru starańniaŭ ab biełaruskuju arhanizacyju ŭ Varšavie pamior adzin z najčyńniejšych tutejšych Biełarusaŭ, advakat Adam Byčkoŭski! —

Pieršaja niaŭdača adnak Biełarusaŭ varšaŭskich nie złamała: nie dastaŭšy dazvołu na arhanizacyju zvyčajnuju (statutovuju), pačali starańni ab h. zv. arhanizacyju uproščanuju z abšaram dziejnaści tolki da miežaŭ Varšavy. Hetym razam dazvoł urešcie dastali i 6-ha lutaha 1938 h. adbyŭsia arhanizacyjny schod novazakładanana **„Biełaruskaha Aśvietnaha Tavarystva ŭ Varšavie“**

12 sakavika sioleta adbyŭsia 1-šy hadavy spravazdaŭčy schod hetaha T-va, z spravazdačy ŭradu katoraha daviedvajemsia, što jano za hod sarhanizavała čatyry bolšyja imprezy charaktaru kulturna-nacyjanalnaha (u hetym kancert M. Zabejdy-Sumickaha, aŭtorski viečar M. Tanka) i 29 viečarynki-subotniki charaktaru tavaryska-aśvietnaha, padčas jakich čytalisia papularnyja referaty na temy ahulna-aśvietnyja i biełarusaznaŭčyja. U ažyŭlenaj dyskusii nad spravazdačaj uradu i revizyjnaj kamisii vyjaviłasia, z jakimi trudnaściami ŭłady T-va musili pačynać i vieści pracu. Asablivaž dajecca ŭznaki toje, što T-va nia moža ŭzdabycca na adpaviednaje pamieškańnie. Spadziavajmasia adnak, što i heta pieraškoda supolnymi siłami budzie pieramožana. Novavybranyja ŭłady T-va na nastupny hod pradstaŭlajucca hetak: **Urad**: staršynia (paŭtorna vybrany aklamacyjami)—hram. Jazep Hapanovič, vice-staršynia — Dr. M. Orsa (paŭtorna), sekratar—P. Łastaŭka (paŭtorna), skarbnik—M. Vituška, siabry ŭradu: Turakievičanka i Bakun; u **Revizyjnuju Kamisiju:** Rahula, D. Karkozianka, Šlachtun, kandydaty: Fiłon i Hobryk; u **Tavaryski Sud:** Čatyrka, Łatyšonak i Brachun.

Na zakančeńnie treba adznačyć, što ahulny nastroj pamiž siabrami T-va ŭdały. *Nie-varšaŭski*

Litoviec francuzkim paetam

Niaredka byvaje, što ludzi pryvykajuć da čužoj movy, nacyjanalnaści i kultury, zžyvajucca z imi, jak z rodnymi, dla ich i pry pomačy ich pracujuć i tvorać. Biełarus Ad. Mickievič pisaŭ papolsku, Žyd Z. Biadula pisaŭ i piša pabiełarusku, Litoviec O. V. Miłaš pisaŭ pafrancusku.

O. V. Miłaš radziŭsia ŭ 1877 h., u Biełarusi, u dvary Čareja, Mahiloŭskaj huberni.

U 1889 h. prybyŭ u Paryž. Tut vučyŭsia ŭ vadnym z licejaŭ.

Pa śmierci bački atrymaŭ bahataje naśledztva. Mnoha padarožničaŭ i pisaŭ pafrancuzku. U apošnich hadoch pierad vajnoj byŭ šyroka viedamy, jak francuzki paet i piśmieńnik.

Z vybucham vajny, u 1916 h. Miłaš, jak rasiejski hramadzianin, byŭ zabrany ŭ rasiejskuju armiju i naznačany redaktaram dyplomatyčnych viestak u Francyi.

U hetym časie zapaznaŭsia z Litoŭcami i samaaznačyŭsia, jak Litoviec. U 1919 h. Miłaš pryjmaŭ učaście ŭ mirnaj konferencyi, jak sekratar litoŭskaj delehacyi. Paśla byŭ litoŭskim pasłom u Francyi, spaŭniajučy hetyja abaviazki da 1925 h. Ad hetaha času da 1939h. byŭ daradčykam litoŭskaha pasolstva ŭ Francyi. 1.III.39 h. pakinuŭ pracu ŭ dyplomacyi. Apošnim časam žyŭ u Fonteneblo ŭ tej-ža Francyi, dzie i pamior 2.III.39.

Pisać nie pierastavaŭ až da śmierci. Pakinuŭ: zborniki paezii „Siem adzinotaŭ,“ „Padhatoŭka da lubovi,“ „Simfonii,“ misteryi—„Mihuel Manara“ i „Mefizabet,“ a tak-ža pracy z haliny movaznaŭstva i relihii—„Ars magna,“ „Iberyjskaje pachodžańnie Žydoŭskaha narodu“ i „Adčytanaja Apokalipsa.“

Šmat papracavaŭ dla dabra litoŭskaha narodu ŭ dyplomacyi, a tak-ža ŭ halinie abznajomleńnia Francyi z litoŭskaj kulturaj. Niadziva, što litoŭskaja presa šyroka apisvaje pracu Miłaša i vysoka jaje aceńvaje.

Usia francuzkaja presa, asabliva litaraturnyja žurnały, pryśviacili jamu doŭhija paśmiarotnyja artykuły z acenkaj jaho pracy.

Pachavany ŭ Paryžy. Pachoviny adbylisia z litoŭskim pasłom Klimasam na čale. Byli pradstaŭniki francuzkich i litoŭskich piśmieńnikaŭ.

Usie pramoŭcy adciemili Miłaša, jak vydatnaha dyplomata, paeta-piśmieńnika i jak vysoka kulturnaha čałavieka. **A. S—ki**

АД. СТАНКЕВІЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА[10)] І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

Падзелу Цэрквы даканаў у палавіне XI ст. патрыях цараградзкі Міхал Керулары. Фармальна стаўся гэты сумны факт 16 ліпня 1054 г., калі папскія паслы з патрыярхам адступнікам і бунтаром ня могучы дагаварыцца аб'явілі яму папскую анафему, кладучы яе публічна на аўтары ў саборы сьв. Софіі ў Царградзе.

Разьдзел гэты Цела Хрыстовага — Цэрквы быў на жаль трывалы і з бегам часу пусьціў глыбокія карэньні прадусім у Візантыі, а ў скорым часе дакаціўся так-жа і да недалёкіх ад сябе зямель усходня-славянскіх агулам, а ў іх ліку і да зямель беларускіх.

Імпэратары Візантыйскія скарысталі з гэтага разьдзелу, падтрымлівалі яго, лёгка выкарыстваючы адарваную ад роднага цэнтру-Рыму грэцкую цэркву для палітычных сваіх мэтаў.

Але, ня гледзячы на гэты зрыў еднасьці царкоўнай у пал. XI ст. праз Візантыю, еднасьць гэта на Русі агулам, а так-жа і на землях беларускіх яшчэ даволі доўга трывала. Гісторыкі даказваюць, што беларуская Царква яшчэ была ў еднасьці з Рымам аж да пач. XII ст.

І сапраўды. Вось пасланцы папы Лявона IX, кінуўшы анафему на патрыарха-адступніка Керулара ў Царградзе, варочаліся праз Кіеў, гдзе былі гасьцінна прыманыя, і з Кіева, на жаданьне Візантыйскага імпэратара, выслалі яму копію гэнай анафемы. З гэтага ясна, што тагочасны

Trahedyja Čechasłavaččyny i zaniaćcie Niamieččynaj Kłajpedy

Pad naciskam Niamieččyny razvaliłasia federacyjnaja Čechasłavaččyna — respublika čechaŭ. Słavakaŭ i Ukraincaŭ. Pad naciskam i Litva „addała“ Niamieččynie Kłajpedu. Razvał čechasłavackaj respubliki i „pieradača“ Litvoj Niamieččynie Kłajpedy adbyłosia hetak:

Kaniec čechasłavaččyny. 14 sakavika siol. adbyłasia ŭ Berlinie narada miž kancleram Niamieččyny Hitleram i niamieckim ministram zahraničnych spraŭ Ribentropam z adnaho boku i prezydentam Čechasłavaččyny Hacham i čechasłavackim ministram zahraničnych spraŭ Chvalkoŭskim— z druhoha. Hitler sam havaryŭ paŭtary hadziny. Abodva ministry byli tolki śviedkami hetaj hutarki. Hitler dakazyvaŭ, što niama vychadu Čechasłavaččynie i žadaŭ, kab Hacha biezakładna addaŭ jaje pad apieku Niamieččyny. Pry hetym, jak padajuć anhielskija hazety, Hitler zajaviŭ, što kali Čechasłavaččyna nie paddasca dabravolna, dyk niamieckaje vojska pojdzie ŭ Čechiju i siłaj złomić supraciŭleńnie. Paśla hetaj narady, Hacha, telefanična parazumieŭšysia z čechasłavackim uradam u Prazie, zhadziŭsia addać Čechiju i Moraviju pad pratektarat Niamieččyny i padpisaŭ z Hitleram dahavor, jakim prezydent Hacha addaje Čechiju pad apieku kanclera Hitlera, a kancler Hitler zabaviazvajecca zabiaśpiečvć Českamu narodu svabodnaje nacyjanalnaje raźvićcio. Paśla zaklučeńnia hetaha „dahavoru,“ 15 sakavika niamieckaje vojska, biez spraciŭleńnia čechasłavackaj armii, zaniało Čechiju i Moraviju.

Dekret ab praŭnym pałažeńni čechii i Moravii. 16 sakavika kancler Hitler vydaŭ dekret, jakim ustanaŭlaje praŭnaje pałažeńnie českaha narodu ŭ hranicach vialikaj Niamieččyny, u skład katoraj uvachodzić Čechija i Moravija. U hetym dekrecie skazana:

Art. 1. Zaniatyja ŭ sakaviku niamieckim vojskam pravincyi kališniaj čechasłavaččyny dałučajucca da vialikaj Niamieččyny i ŭvachodziać jak pratektarat Čechii i Moravii pad jaje apieku.

3. Pratektarat Čechii i Moravii jość aŭtanamičny i kirujecca sam saboj.

5. Kancler naznačaje niamieckaha pratektara ŭ Čechii i Moravii, jaki budzie hvarantam pravoŭ Niamieččyny.

6. Niamieččyna abymaje zahraničnyja spravy pratektaratu.

7. Niamieččyna daje pratektaratu vajskovuju apieku, dziela hetaha trymaje ŭ pratektaracie svajo vojska i robić zbrojnyja ŭkrapleńni.

8. Niamieččyna maje biezpasredny nadzor nad spravami kamunikacyi, pošty, telehrafu i radyja.

9. Pratektarat naležvć da mytnaha abšaru Niamieččyny.

11. Niamieččyna moža vydavać praŭnyja pastanovy, jakija buduć abaviazvać pratektarat, a takža pierajmać niekatoryja haliny administracyi.

12. Zakony, jakija ciapier abaviazujuć u Čechii i Moravii, jość pravamocnymi, kali nie źjaŭlajucca supiarečnymi z apiekaj Niamieččyny.

Z hetaha vidać, što ŭsia palityčnaja ŭłada ŭ pratektaracie Čechii i Moravii naležyć Niamieččynie. Čecham astajecca tolki sprava raźvićcia svajej nacyjanalnaj kultury i ŭ parazumieńni z Niamieččynaj haspadarčaje kiraŭnictva ŭ svaim krai.

Niezaležnaja Słavacyja pad apiekaj Niamieččyny. Słavacki aŭtanamičny sojm padčas trahedyi Čechasłavackaje federacyjnaj respubliki abvieściŭ Słavacyju niezaležnaj dziaržavaj. Ale niamieckaje vojska 15.III zajmajučy Čechiju pajšło i ŭ Słavacyju. Tady 16.III. słavacki ŭrad źviarnuŭsia da kanclera Hitlera z prośbaj, kab jon uziaŭ Słavacyju pad svaju apieku. Hitler zhadziŭsia i miž Słavacyjaj i Niamieččynaj zaklučany hetki dahavor:

"1. Niamieččyna abymaje apieku nad palityčnaj niezaležnaściaj Słavacyi i całaściaj jaje terytoryi.

2. Dziela zabiaśpiečańnia hetaj niezaležnaści, Niamieččyna maje prava ŭ abaznačanaj pałasie ŭ Słavacyi trymać svajo vojska i rabić tam vajennyja ŭkrapleńni.

3. Słavacki ŭrad budzie arhanizavać svajo vojska ŭ parazumleńni z Niamieččynaj.

4. Słavacki ŭrad budzie viaści svaju zahraničnuju palityku zaŭsiody ŭ parazumleńni z Niamieččynaj.

5. Hety dahavor abaviazvaje abiedźvie starany praz 25 hadoŭ.

Pavodle hetaha dahavoru Słavaki majuć bolšyja pravy za Če-

Кіеўскі мітрапаліт Гіляры аставаўся яшчэ і далей у еднасьці з Рымам, а тымбольш была ў гэтай еднасьці залежная ад кіеўскай мітраполіі царква беларуская.

Наступныя мітрапаліты кіеўскія: Юры, Іван, Яфрэм і Мікалай (1068—1105), ня гледзячы на тое, што былі самі Грэкамі і назначаны патрыархам царагродзкім адступнікам, не пашыралі яшчэ разьдзелу, бо ў гэтым самым часе кіеўскія вялікія князі, як Ізяслаў Яраславіч і Усевалад Ізяславіч, былі ў прыязных адносінах з Апостальскай Сталіцай.

Ізяслаў Яраславіч у 1075 г. пасылае да папы Рыгора VII свайго сына і праз гэтага-ж сына сваё княства аддае ў апеку папе.

Узноў-жа Усевалад Ізяславіч, калі папа Урбан II у 1091 г. мошчы сьвятога Мікалая загадаў перанесьці з грэцкага гораду Міры-Лікійскія ў горад італійскі Бары, устанавіў на памяць гэтых пераносінаў сьвята і данёс аб гэтым праз адумысловае пасольства ў Кіеў,—разам з мітрапалітам Яфрэмам прызнаў гэтае сьвята і завёў на ўсей Русі, а ў тым ліку і на землях беларускіх. Сталася-ж гэта тады, калі патрыярх царградзкі дэкрэт папскі аб гэным сьвяце адкінуў.

І так Царква беларуская, належачая да кіеўскай мітраполіі, ад пачатку свайго існаваньня — ст. IX—X і да XII, гэта знача праз гадоў якіх сто, была ў еднасьці з Рымам.

Стагодзьдзе XII, XIII, XIV і першая палавіна ст. XV—гэта час разьяднаньня беларускай царквы з Рымам. Праўда, і ў гэтым часе не бракавала асоб і фактаў, якія сьведчаць, што вялікая справа царкоўнай еднасьці цалком не замёрла, а ўсьцяж жыла ў Беларусі, каб у ад-

chaŭ. Slavacyja maje padparadkavanaj Niamieččynie svaju armiju, maje ŭzaležnienuju ad niamieckaj palityki svaju dyplomacyju, maje zatoje šyrejšyja za Čechaŭ pravy ŭ unutranaj palitycy.

Trahičnaje pałažeńnie Karpackaj Ukrainy. Aŭtanamičny sojm Karpackaj Ukrainy na pieršym svaim sabrańni, padčas trahedyi Čechasłavackaj federacyjnaj respubliki, 15 sakavika siol. abvieściŭ niezaležnaść Karpackaj Ukrainy i vydaŭ adozvu da narodu, jakoj zaklikaŭ da abarony svajej dziaržaŭnaści Tymčasam Vuhryja patrebavała ultymatyŭna ad upadajučaj Čechasłavackaj federacyjnaj respubliki, u jakuju ŭvachodziła Karpackaja Ukraina, kab čechasłavacki ŭrad pieradaŭ Karpackuju Ukrainu pad uładu Vuhryi. Niamieččyna samastojnaści Karpackaj Ukrainy nie pryznała i nijakaj apieki nad joj nie pryniała. 16.III. vuharskaje vojska pačało zajmać terytoryju Karpackaj Ukrainy. Čechasłavackaje vojska suproć vuharskaj armii, taksama, jak i prociŭ niamieckaj, nijakaha spraciŭleńnia nie prajaviła. Vystupili prociŭ vuharskaha vojska tolki ŭkrainskija „sičaviki,“ jakija słaba azbrojenyja i nałežna nie zarhanizavanyja hierojska zmahalisia praz niekalki dzion z rehularnaj vuharskaj armijaj. Zrazumieła, što ŭkrainskija „sičaviki“ nie mahli pieramahčy dobra azbrojenaj vuharskaj armii i ich Vuharcy raźbili. Urad Karpackaj Ukrainy vyemihravaŭ zahranicu. Karpackaja Ukraina zaniata Vuhryjaj i biaz nijakich asobnych pravoŭ dałučana da terytoryi hetaj dziaržavy. Premjer Karpackaj Ukrainy ks. Vałošyn publična vyjaviŭ, što Niamieččyna Karpackuju Ukrainu *haniebna abmanuła*.

Adarvańnie ad Litvy Kłajpedy. Paśla apanavańnia Čechijaj i Słavacyjaj, Niamieččyna biezadkładna pasiahnuła na Kłajpedzki kraj, jaki mieŭ aŭtanomiju ŭ hranicach Litoŭskaj respubliki. Niamiecki ŭrad 21 sakavika siol. patrebavaŭ ultymatyŭna ad uradu Litvy, kab biezakładna addaŭ Niamieččynie dabravolna Kłajpedzki kraj. U hetym damahańni niamiecki ŭrad pastaviŭ varunak: kali litoŭski ŭrad zhodzicca na pieradaču Niamieččynie Kłajpedy dabravolna, šlacham dvustaronnaha dahavoru, dyk niamiecki ŭrad pryznaje ŭ kłajpedzkim porcie Litvie šyrokija haspadarčyja pravy, a kali spracivicca—Niamieččyna vyrašyć hetu spravu adnastaronna, pry hetym adznačyŭ, što treba spravu vyrašać vielmi skora i pavodle niamieckaj prapazycyi, bo jnakš Niamieččyna pojdzie na Litvu vajnoj.

Zrazumieła, što Litva nie mahła vajavać z Niamieččynaj i pryniała ultimatum, — adstupiła Kłajpedzki Kraj Niamieččynie na padstavie „dabravolnaha“ dahavoru.

Dahavor Litvy z Niamieččynaj. Litoŭskaja delehacyja, na čale z ministram zahraničnych spraŭ Urbšysam, pajechała ŭ Niamieččynu i tam 22 sakavika padpisała z niamieckim uradam dahavor, u jakim skazana:

1. Kłajpedzki Kraj 22 sakavika 1939 h. dałučajecca da Niamieččyny.

2. U Kłajpedzie vyznačajecca volnaja pałasa dla Litvy dziełaje haspadarčych patrebaŭ.

3. Dzieła dobrasusiedzkaha sužyćcia Niamieččyny z Litvoj abiedźvie dziaržavy zabaviazvajucca nie karystacca suproć siabie ŭzajemnaj siłaj, a tak-ža nie pamahać vonkavaj sile, skiravanaj prociŭ adnaho z kontrahentaŭ (padpisaŭšych dahavor dziaržaŭ).

Pavodle hetaha dahavoru haspadarčyja patreby Litvy ŭ Kłajpedzie zabiaśpiečany hetak:

Kiraŭnictva Kłajpedzkim portam addaje litoŭskamu marskomu tavarystvu ŭ arendu na 99 hadoŭ port z usimi ŭstrojstvami, abšarami ziamli i vady, u vystarčajučym raźmiery.

Dzieła taho, što litoŭski ŭrad šmat razbudavaŭ kłajpedzki port arendnaja apłata ŭvažajecca ŭžo spłačanaj. Mytnyja apłaty zabiraje litoŭskaje morskaje tavarystva.

Słovam, Litva maje ŭ Kłajpedzie volny dostup da mora biaz nijakaj apłaty na 99 hadoŭ.

Z hetaha dahavoru vidać, što Niamieččyna, dajučy siakija-takija haspadarčyja pravy Litvie ŭ Kłajpedzie, zapeŭniła sabie palityčnuju neutralnaść Litvy.

Hitler u Kłajpedzie. Niamieckaje vojska ŭžo zaniało Kłajpedzki kraj. Adviedaŭ Kłajpedu i sam Hitler, dzie vystupaŭ z pramovaj i dziakavaŭ tamašnim Niemcam za ichniuju niamieckuju rabotu.

паведным часе ўзноў ускрэснуць.

Як знак гэнага хрысьціянскага адзінства ў Беларусаў Усходняй і Зах. Цэрквы, зьяўляюцца супольныя ў праваслаўных і каталікоў сьвятыя: Кірыл і Мяфод, Ольга, сьв. сьв. мучанікі Тодар і Іван, Уладзімер Вялікі, Барыс і Глеб, Антоні Пячэрскі, Хвядос Пячэрскі, Афрасіньня (Прузына) і Параскевія (Параска) Полацкія, Кірыл Тураўскі.

Паасобных падобных фактаў, гаворачых аб некаторай яшчэ ў гэным часе лучнасьці на беларускіх землях з Рымам, можна прытачыць і шмат больш, але гэта ўсё было-б цалком лішнім, бо гэта ўсё належа да выняткаў у беларускай цэркве, бо царква гэтая, як цэласьць, у еднасьці з Апостальскай Сталіцай, у ст. XII, XIII, XIV і ў палавіне ст. XV ужо ня была.

Цікава тут адзначыць, што час еднасьці беларускай цэркви з Рымам роўна прыпадае на першы пэрыяд беларускай гісторыі, калі нараджалася яшчэ беларуская народнасьць і калі яе палітычная самастойнасьць у асобе Полаччыны, асабліва за часаў слаўнага Усеслава (1044—1101), была дайшоўшы да высокага разьвіцьця.

(Літаратура: **Власов фон Вальденберг** — Історія Россиі; **Т. Коструба** — Католицка правовірність Володимира Вел., Киівський Митрополит Іван (ок. 1007—ок. 1020), Генеза Украінського церковного права, Митрополит Іляріон (1051), Олексій Болгарин, Киівський Митрополит (1021 — ?), Перша автокефалія украінськоі Церкви («Нова Зоря», 1938 г., №№: 63, 65, 69, 71, 75, 79); **Ks. Edw. Likowski** — Historya Unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim, Poznań, 1875 i — Unia Brzeska (1596), Poznań, 1896.)

Eŭrapejskija vialikadziaržavy i Zł. Št. Ameryki pratestujuć

Zaniaćcie Niamieččynaj Čechii vyklikała ŭ Eŭropie i Amerycy vialikaje abureńnie. Francyja, Anhlija i Zł. Št. Paŭnočn. Ameryki padali niamieckamu ŭradu pratestacyjnyja noty, u jakich zajaŭlajuć, što dałučeńnia Čechii i Moravii da Niamieččyny nie pryznajuć i ŭvažajuć hetaje dałučeńnie za akt, jakim niamiecki ŭrad złamaŭ mižnarodny dahavor. U suviazi z hetym u Zł. Št. Ameryki suproć Niamieččyny zaviedzieny haspadarčyja represii — na ŭsie niamieckija tavary padniata na 25 prac. mytnaja apłata. Francyja i Anhlija, u adkaz na pastupak Niamieččyny, uzmahli svaje zbrajeńni i bolš ažyvili dyplomatyčnuju dziejnaść suproć niamieckaj palityki ŭ Eŭropie i druhich čaścinach śvietu.

SSSR tak-ža pratestuje. Saviecki ŭrad u svajej protestacyjnaj nocie, padanaj niamieckamu ŭradu, zajaŭlaje, što Čechasłavaččyna była dziaržavaj uparadkavanaj, viała mirnuju palityku i była niezaležnaj u svajej dziejnaści. Hacha, jak prezydent dziaržavy, nia mieŭ prava adrakacca niezaležnaści — jaho pastupak supierečny z kanstytucyjaj i dziela hetaha nia maje zakonnaj padstavy. Hety pastupak narušaje prava samaaznačeńnia narodaŭ i źjaŭlajecca pahrozaj miru. Źmieny ŭ Słavacyi praviedzieny taksama praciŭ voli narodu. Aprača hetaha, Niamieččyna zhadziłasia na hruby napad Vuhryi na Karpackuju Ukrainu, što źjaŭlajecca hvałtam nad elementarnymi pravami nasialeńnia taho kraju. Hetyja pastupki niamieckaha ŭradu niazhodnyja z pravam i spraviadlivaściaj. Niamieččyna vyklikała niebiaśpieku dla miru ŭ Eŭropie i całym śviecie.

Paśla hetych pratestaŭ, adarvańnie ad Litvy Kłajpedzkaha kraju i pryłučeńnie jaho da Niamieččyny jašče bolej ŭzmocniła suproć niamieckija nastroi ŭ pratestujučych dziaržavach, a tak-ža ŭ inšych, što nia jduć poruč z niamieckaj palitykaj. Mižnarodnyja suadnosiny ŭ suviazi z hetym asiahnuli ciapier najbolšaha napružańnia i pahražajuć vajnoj. Słoŭnych i piśmiennych pratestaŭ adnak Niamieččyna nia słuchaje.

Kamintern — Źjezd Kamunistyčnaj Partyi S. S. S. R.

U pałavinie sakavika sioleta adbyŭsia ŭ Maskvie čarhovy 18-ty źjezd Kamunistyčnaj Partyi SSSR. Hety źjezd zaviaršyŭ centralizacyju Partyi i jaje ŭsierasiejskaj samadziaržaŭnaj ułady ŭ SSSR.

Dasiulešni paradak usiesajuznych źjezdaŭ Kamunistyčnaj Partyi byŭ taki: kamunistyčnyja partyi nacyjanalnych respublik (BSSR, USSR i inš.) vysyłali na źjezd svaich delehataŭ, jak pradstaŭnikoŭ aŭtanamičnych partyjaŭ. Hety — 18 ty źjezd vyjaviŭ, što centralnyja ŭłady Kamunistyčnaj Partyi SSSR aŭtanomiju nacyjanalnych partyjaŭ skasavali, bo na ŭsiesajuzny źjezd byli paklikany delehaty biezpasredna z abłaściaŭ nacyjanalnych respublikaŭ.

Takim čynam, rola paasobnych nacyjanalnych kamunistyčnych partyjaŭ, u hetym i biełaruskaj kam. partyi, źviałasia na ničto. — U sucelnaj imperyi SSSR — sucelnaja Kamunistyčnaja Partyja, adno kiraŭnictva i niepadzielnaja centralnaja ŭłada.

Na źjeździe Kam. Partyi Stalin skazaŭ pramovu, u jakoj adznačyŭ, što SSSR musić žyć u zhodzie z usimi susiedziami, a tak ža miralubna z Niamieččynaj. Stalin ćvierdziŭ, što niekatoryja zachodnia eŭrapejskija dziaržavy chacieli pasvaryć SSSR z Niamieččynaj dy pastavić Niamieččynu praciŭ SSSR, kab hetym nia dać Niemcam zamorskich kalonijaŭ. Ale Niemcy hetych padšeptaŭ nia słuchajuć. Stalin nia vieryć, što Niamieččyna choča razvalić SSSR padymajučy klič samaaznačeńnia narodaŭ.

Z hetaha vidać, što Stalin ciapier nia źbirajecca rabić suśvietnaj revalucyi...

Na źjeździe byŭ pračytany referat ab dziejnaści Kaminternu. Referat čytaŭ vydatny rasiejski kamunistyčny dziejač Manuilski. Śćvierdziŭ jon, što Kamintern całkom padparadkavany voli „vialikaha" i „hienijalnaha" Stalina.

Kamintern, jak viedajem, paŭstaŭ u sakaviku 1919 h. Pierajšoŭ vialikuju i cikavuju evalucyju: špiarša rabiŭ suśvietnuju kamunistyčnuju revalucyju i zmahaŭsia z demakracyjaj, paśla imknuŭsia da supracoŭnictva z demakracyjaj i zaklikaŭ usich u „narodny front", a ciapier staŭsia vyrazna orhanam „hienijalnaha" Stalina.

J. Dudar

Dr. Jadviha i Stanisłaŭ Hrynkievičy 4)

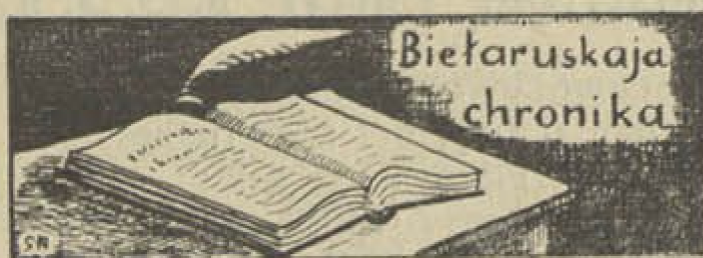
Ahulnyja zaciemki ab razvoi dziciaci

Vaha. Radziŭšajesia dzicia važyć 7 abo 7 z pałavinaj funtaŭ, daŭžyni maje kala 50 cm. Skura ŭ jaho jasna-rožavaha koleru, elastyčnaja, dobra naciahnutaja, cieła davoli kłustaje. Dzicia žyva ruchajecca i hołasna kryčyć. U praciahu pieršaha tydnia vaha ŭ jaho krychu mienšaje. Ad druhoha tydnia da kanca 6-ci miesiacaŭ dzicia prybyvaje $^1/_4$ — $^1/_3$ funta na tydzień. Dziela hetaha dzicia pry kancy 5-ci miesiacaŭ važyć bolš mienš 14 funtaŭ, a pad kaniec 1-ha hodu žyćcia 21 funt.

Muskuły (ciahlicy). Muskuły novarodžanaha nadta słaba raźvityja. Dzicia nia moža siadzieć, trymać prosta hałoŭki. U kancy II-ha miesiaca i na pačatku III-ha dzicia prabuje padymać hałoŭku, a ŭ kancy III-ha ŭžo zusim jaje dobra trymaje. U siomym abo vośmym miesiacy pačynaje siadzieć i zabaŭlacca cackami. Ad hetaje pary choča stanavicca na nožki, čaplajučysia ručkami za łožka, stoł, pačynaje poŭzać, a skončyŭšy 14 miesiacaŭ užo dobra staić samo i nat imkniecca zrabić 1—2 kroki. U 15--16 miesiacy dobra pavinna chadzić i biehać.

Nadta błaha prymušać dziaciej, kab jany zachutka siadzieli abo stajali. Kali dzicia zdarovaje, maje mocnyja kości i ciahlicy, dyk biez zaachvočvańnia budzie heta rabić. Z dziciom, jakoje jašče pry kancy I-ha hodu nia chodzić, treba źviarnucca da lekara.

Orhany pačućcia. Novarodžany nie ŭjaŭlaje sabie tych pradmietaŭ, jakija bačyć, chacia vočki jahonyja nadta ŭražlivyja na śviatło. Dziela hetaha nia možna dapuścić, kab słonka, abo mocnaja lampa śviaciła jamu prosta ŭ vočy. Nie aznačaje heta, što treba dzicia trymać papociemku. Orhan słuchu-vucha — nadta ŭražlivy na homan, kryk. Treba zvažać, kab dzicia mieła patrebnuju jamu cišyniu. Ad 6—8 tydniaŭ dzicia ŭjaŭlaje pakrysie pradmiety navokał siabie, a trochmiesiačnaje ciešycca, hledziačy na maciaru, 4—5 miesiačnaje paznaje blizkija jamu asoby, jakija jaho dahladajuć, i paznaje adnačasna ludziej čužych.

21-ja ŭhodki abvieščańnia Niezaležnaści Biełarusi. 25.III.39, u 21-ja ŭhodki abvieščańnia Niezaležnaści Biełarusi, Biełaruski Studencki Sajuz u Vilni mieŭ sarhanizavać specyjalnuju akademiju dziela ŭšanavańnia hadaŭščyny najvialikšaha biełaruskaha Aktu 25.III.1918. U suviazi z hetym była padana prośba ŭ spravie dazvołu da universyteckich uładaŭ, katoryja adnak z pryčyny feryjaŭ dali adkaz admoŭny.

Sud nad „Bieł. Krynicaj". 21 sakavika Vilenski Apelacyjny Sud razhladaŭ spravu „Bieł. Krynicy" i jaje redaktara A. Dasiukievića. Jak viedama, Akružny Sud zasudziŭ Dasiukieviča na 6 miesiacaŭ astrohu z ustrymańniem kary na 2 hady, a vydaviectva „Bieł. Krynicy" spyniŭ. Apelacyjny Sud prysud pieršaje instancyi — Akružnoha Sudu — paćvierdziŭ.

10-cihodździe «Šlachu Moładzi». U sakaviku sioleta minuła 10 hadoŭ vydaviectva biełaruskaha časapisu moładzi — „Šlach Moładzi". Z hetaj nahody (10-cihodździa) čarhovy № 6 (148) „Šlachu Moładzi" vyjšaŭ pabolšany z cennym i cikavym źmiestam. Praca „Šl. Mol." za hetyja 10 hod była ciažkaja, ale płodnaja i karysnaja. Z nahody jubileju žadajem vydaviectvu i redakcyi „Šlachu Moładzi" dalejšaj vytryvałaj i płodnaj pracy.

Ahulny schod T-va „Biełaruskaje Katalickaje Vydaviectva". 13 h. m. adbyŭsia ŭ Vilni ahulny hadavy schod T-va „Biełaruskaje Katalickaje Vydaviectva". Paśla spravazdačy ŭradu z dziejnaści za minuły hod vybrany novyja ŭlady Tavarystva na 1939 h. na čale z mgr. J. Šutovičam. Dasiulešniamu staršyni hetaje arhanizacyi, ks. Ad. Stankieviču, a takža siabru inž. A. Klimoviču, za ich achviarnuju pracu ahulny schod pastanaviŭ vysłać padziaku.

Viečar biełaruskaje litaratury. 10.III siol. u pamieškańni Navukova-Daśledčaha Instytutu Uschodniaje Eŭropy ŭ Vilni adbyŭsia viečar biełaruskaje litaratury, padčas jakoha referaty ab biełaruskaj litaratury čytali: dyr. A. Łuckievič i mgr. Chv. Iljaševiš, a Maksim Tank pracytaŭ niekalki tvoraŭ svaich, Mašary, Arsieńnievaj, Iljaševiča, Vasilka i inš.

Ks. J. Hermanovič vyjechaŭ u Charbin. Daviedvajemsia, što viedamy biełaruski piśmieńnik ks. J. Hermanovič (Vincuk Advažny), jaki sioleta prabyvaŭ u Rymie, vyjechaŭ adtul praz Marsyliju(17.III) na Daloki Uschod u m. Charbin (Mandžuryja), dzie pracuje biełaruskaja misija pad kiraŭnictvam J. E. a. F. Abrantoviča.

Rekalekcyi dla Biełarusaŭ Katalikoŭ u Vilni adbylisia sioleta 23, 24 i 25 sakavika ŭ kaściele św. Mikałaja. Kiravaŭ imi małady biełaruski duchoŭnik a. Šnip.

Lekcyi ŭ BSS. 11 h. m. u Bieł. Stud. Sajuzie ŭ Vilni stud. V. Papucevič pračytaŭ cikavy referat ab słaŭnym biełaruskim Statucie Vialikaha Kniaźstva Litoŭskaha.

Kurs biełarusaviedy, viedzieny Bieł. Stud. T-vam Pryjacielaŭ Biełarusaviedy ŭ Vilenskim Universytecie, z pryčyny Vialikodnych studenckich feryjaŭ budzie na adzin miesiac pierarvany, a paśla adbyvacca budzie dalejšy jaho ciah.

Biełaruskija vialikodnyja paštoŭki. Dziakujučy starańniam biełaruskich žančyn u Vilni, hetymi dniami vyjšli z druku 4 novyja biełaruskija vialikodnyja paštovyja kartki (pisulki). Na pisulkach hetych u roznych kolerach nadrukavany ŭzory biełaruskich pajasoŭ, a taksama biełaruskija pisanki (razmalavanyja vialikodnyja jaječki z biełaruskimi ŭzorami). Pisulki vielmi strojnyja i zasłuhoŭvajuć na jak najbolšaje pašyreńnie. Cana adnaje pisulki 20 hr. Haloŭny skład: Biełaruskaja Kniharnia „Pahonia" — Vilnia, Zavalnaja 1.

Pamior A. Samujlonak. U Savieckaj Biełarusi pamior biełaruski paet Advard Samujlonak.

Časta zdarajecca, što mnohija našy padpiščyki nie atrymlivajuć, abo atrymlivajuć nieakuratna „Chr Dumku." Voś-ža pakryŭdžanyja ŭ takich vypadkach niochaj składajuć na svajej pošcie „reklamacyju."

„Reklamacyja" ničoha nie kaštuje i robicca hetak:

Nie atrymaŭ № . . . tut padać katory numar „Chr. Dumki" i dać svoj adras. Bolš ničoha pisać niamožna.

Razvoj movy. Šaści abo siami miesiačnaje dzicia vydaje skoordynovanyja huki, na 8—9 miesiacy vyhavaryvaje pieršyja słovy, jak *tata, mama*, a pad kaniec pieršaha hodu ŭmieje ŭžo niekalki słoŭ. Da kanca druhoha hodu moža vyhavaryvać skazy z dvuch abo troch słoŭ.

Razvoj zuboŭ. Pieršyja zuby dziciaci zavucca małočnymi. Usich ich 20 štuk. Kali henyja vypaduć, na ich miesca vyrastajuć *stałyja, u liku 32.* Dva piarednija zuby ŭ nižniaj škivicy vyrastajuć u dziciaci pamiž 5—9 miesiacam. Paśla jašče 1—3 miesiacaŭ vyrezyvajucca 4 vierchnich. Usie małočnyja pavinny vyrazacca, kali dzicia kančaje 2 z pałavinaj hady.

Byvaje, što dzicia ŭ paru vyrezyvańnia zuboŭ robicca nadta nervovaje, časta płača, nia choča jeści, maje bolšuju temperaturu, časami volnaść i niespakojny son. Nia možna ŭsich henych prajavaŭ viazać z zubami. Biazumoŭna, pry prarezyvańni zuboŭ dzieci bolš uražlivyja na roznyja chvaroby—zaŭsiody dzieci štučna kormlenyja bolš uražlivyja ad dziaciej kormlenych hrudźmi.

Pieršyja stałyja zuby vyrastajuć kala 6-ha hodu žyćcia. Časta maciary nie paznajuć henych stałych zuboŭ, dumajučy, što heta jašče małočnyja, nia lečać ich, kali jany psujucca, a vyryvajuć. Vyryvajučy-ž zabirajuć raz na zaŭsiody ŭ dziciaci zuby, patrebnyja jamu na cełaje žyćcio.

Usie stałyja zuby pavinny vyrezacca da 15 hodu žyćcia. Tolki najbolš kutnija, hetak zvanyja *zuby mudraści*, mohuć vyraści pamiž 20—25 hodam.

Płač dziciaci. Płač — heta adziny sposab, jakim małoje dzicia apaviaščaje ab svaich złybiadach i hory, svaich patrebach i chvarobie. Treba ŭmieć adroźnić płač, vyklikany: *1) holadam, 2) chvoraściu, 3) bolem 4) złościu.*

Hałodnaje dzicia płača napałavinu sa złościu, u pierarvach smokča palčyki. Pierastaje jano płakać, kali jaho nakarmić.

Prysutnaść *chvaroby* ŭ kiškach vyklikaje płač padobny, z toju tolki roźnicaju, što paśla karmleńnia płač na mament ścichaje, nieŭzabavam adnak dzicia znoŭ hołasna kryčyć.

Vostry *bol* vucha abo inšaha orhanu vyklikaje

Ab žycci ŭ našaj vioscy

Mardasy, Chacienčyckaj voł., Vialejskaha pav. U našaj vioscy žyvie 50 siemjaŭ. Usie Biełarusy. Niadaŭna niekalki asob, z pryčyny žanimstva, pierajšło ŭ katalictva. Rešta ŭsie pravasłaŭnyja. Ludzi našyja nieaśviečanyja. Mnohija adnak lubiać čytać hazety i knižki. Biełaruskaja hazeta ŭ našaj vioscy — heta redkaść, trudna joj da nas pryjści. Zatoje ŭ nas jość „Zvionzak Stšelecki" i jaho „śviatlica". Ja taksama naležu ŭ hetuju arhanizacyju, ale ŭ sercy, dušy i rozumie — ja Biełarus. Usie inšyja siabry „Stšelca" tak-ža Biełarusy.

Ciapier ab druhoj spravie.

¡Hadoŭ try tamu starastva zakryła naš supolny (troch susiednich viosak) mahilnik, bo jon pierapoŭnieny. Sialanie źviarnulisia da miajscovaha abšarnika i paprasili, kab pazvoliŭ na jaho ziamli adkryć dla miajscovych žycharoŭ mahilnik. Najbolš prydatnaje miejsca na mahilnik u našaj vakolicy jość ułasnaściaj hetaha abšarnika. Ale pan „dziedzic" nie pazvoliŭ, bo nia choča— kazaŭ jon— kab Biełarusy „bubnieli" na jaho ziamli. Pry hetym zajaviŭ — pierajdzicie ŭ katalictva, dyk mahilnik na svajej ziamli adkryje. Sialanie na heta nie zhadzilisia i pačali zakładać mahilniki chto sabie — ŭ svajej vioscy. Pakul pryšło pazvaleńnie ad ułady na adkryćcio mahilnika, z našaj vioski chavali niaboščykaŭ na dalokich susiednich mahilnikach.

Heta ab niaboščykach. Dalej niekalki słoŭ ab žyvych. Žyviecca našym ludziam ciažka. Sialanie biednyja, bo małaziamielnyja. Ludziej da pracy jość, ale niama na čym rabić i zarabotkaŭ niama. Treba pravodzić ziamielnuju reformu, bo jnakš, dyk niaviedama čaho i čakać. Treba taksama i aśviety dla našych ludziej, asabliva dla moładzi, bo jana nia viedaje, što rabić i ab čym pavažna dumać. Treba našaj moładzi rodnych hazet i knižak.

D. V.

Sumny čas

Skarada, Vialejskaha pav. Z našaha kutka mała kali što pišacca ŭ biełaruskich hazetach. Ale heta nia značyć, što tut biełaruskaha žyćcia niama. Našyja ludzi, asabliva moładź, achvotna čytajuć biełaruskija hazety, ale ich vypisać našym ludziam vielmi trudna. Moładź naša paŭpisvana ŭ „Stšelcy" i kab jana vypisvała biełaruskija hazety, dyk na jaje tam inakš pahladali. Ale našyja „stšelcy" lubiać čytać biełaruskija hazety, bo jany Biełarusy i ŭsiudy havorać pabiełarusku. Polskich hazet u nas poŭna, ale moładź da ich nia chiniecca i dziela hetaha viečarami i ŭ śviata hraje ŭ karty na hrošy. Chłopcy, kidajcie hetuju pustatu — ihru ŭ karty. Biareciesia za hazety i knižki dy čytajcie ŭ volny čas. Niama čaho ahladacca i bajacca, što niechta nia lubić našaj hazety abo knižki. Treba viedać, što hazeta i knižka pakazvaje darohu da lepšaha i śviatlejšaha žyćcia.

M — vič

Biełaruskaja relihijnaja pieśnia ŭ vioscy

Jankavičy, Haduciskaj voł. Biełarusy — kataliki nia ŭsiudy majuć mahčymaść piajać biełaruskija relihijnyja pieśni ŭ kaściele. Zatoje piajuć pabiełarusku ŭ viaskovych chatach. Naša moładź, asabliva dziaŭčaty, navučylisia z knižački „Uspamin z Kalvaryi" biełaruskich relihijnych pieśniaŭ i ciapier u Vialikim poście źbirajucca viečarami i ahulna piajuć hetyja pieśni. A vychodzić u ich rodnaja pieśnia, dyk prosta jak kapelija. Słuchajučy hety śpieŭ našaj zdarovaj i pryhožaj moładzi, čałaviek zabyvajecca choć ŭ hety čas ab ciažkim štodziennym hory.

Słava Tabie moładź za hety dobry prajaŭ.

Zachovič

Katalicki ksiondz prociŭ biełaruskaj „Lavonichi"

Subotniki, Lidzkaha pav. Biełaruski nacyjanalny taniec „Lavonicha" skromny i pryhožy. Biełarusy hety svoj taniec lubiać i tancujuć. Lubić „Lavonichu" i našaja subotnickaja moładź. Nie palubiŭ u nas „Lavonichi" tolki naš katalicki ksiondz. A vyjaviŭ jon heta ŭ takich voś abstavinach.

U nas jość arhanizacyja „katalickaj akcyi", jakaja naładziła sioleta dla dziaŭčat kursy šyćcia i kroju. Dziaŭčaty hetaha kursu ŭ volny čas tancavali „Lavonichu" i z hetym tancam nie chavalisia i ad ksiandza. Nie padabałasia hetaja prastata i adkrytaść dziaŭčat našamu ksiandzu, jaki ŭvažaŭ patrebnym vystupić z svajoj pavahaj dušpastyra prociŭ biełaruskaj „La-

---

viskatlivy kryk i płač, jaki časta paŭtarajecca, pry hetym dzicia krucicca na ŭsie storany, nadta niespakojnaje, pierabiraje nožkami, pryciahvaje ich da trybuška, kryvić svoj tvaryk. Kali chvaroba zaciahvajecca, abo nadta mocna adrazu schopić, dzicia płača cichieńkim, byccam abniadužaŭšym hałaskom, nia spyniajučyś, pakul nie zaśnie. Son u jaho nadta tady niespakojny, chutka jano pračychajecca i pačynaje kryčać.

Hetak zvanyja *znaraviŭšyjasia* dzieci mohuć płakać i tady, kali chočuć, kab uziać ich z łožka na ruki i niańčyć, abo kab ich zabaŭlać, nasić na rukach, abo kali chočać dastać niejki pradmiet da hulni. Kali nia dać jamu (dziciaci) taho, što choča, pačynaje płakać ad złości, płač tady budzie raptoŭny, niejki niaščyry, złosny, dzicia kidajecca i bjecca nožkami i prucianieje.

Nie zaŭsiody treba pałochacca płačam dziciaci. Da niekatoraje hranicy jon na't patrebny, dziela taho, što pamahaje pieravaryć korm, a adnačasna lohkija macniejuć.

Ahułam dzicia nakormlenaje, čysta vymytaje i apranutaje, zdarovaje, nia majučy na sabie ničoha takoha, ci ŭ paścieli, što mahło-b mulać jamu cieła, nie pavinna płakać. Kali płač tryvaje daŭžej i nia maje charaktaru „nervovaha," „znaraviŭšahasia," treba ahladzieć usieńka, ci niama niejkaje pryčyny pavažniejšaje. Kali hetkaje pryčyny nia nojdziem, nie źviartajem uvahi na toje, što dzicia robić. Inakš maci miecimie vialiki kłopat z hadavańniem.

Kab advučyć ad płaču, pakiniem dzicia, kab jano vypłakałaś. Časta pieršy raz dzicia budzie płakać kala hadziny, a nat byvaje što 2 i 3 hadziny. Na druhi raz dzicia płakacimie ŭžo mienš— 10—15 minut,—a ŭ budučynie ŭžo redka kali budzie biaz pryčyny płakać.

U dziciaci, jakoje płača, mohuć sabracca hazy ŭ stravatraŭčym orhanie. Kali płač spynicca, treba dzicia padniać z łožka i patrymać prosta — hazy tady amal što nie zaŭsiody adychodziać. Dzicia zaraz-ža pakłaści nazad da łožka, kab nia vyšła tak, što paturajuć jamu dziela jahonaha płaču.

PALITYČNYJA VIESTKI

Z Polšču

Manifestacyja ŭ Sojmie i Senacie prychilnaści da Litvy. Na apošnim pasiedžańni Sojmu, u suviazi z zaniaćciem Niamieččynaj Kłajpedy, u pasolskich pramovach była adznačana susiedzkaja prychilnaść adnosna Litoŭskaha narodu i Litoŭskaj respubliki. A ŭ Senacie, kali razhladaŭsia polska-litoŭski handlovy dahavor, senatary taksama zamanifestavali pryjaznaje stanovišča Polščy adnosna Litvy. Na hetym senackim pasiedžańni byŭ prysutny litoŭski dyplomatyčny pasoł ministar Šaŭlis i radnik pasolstva Trimakas. Dyplomatyčnych pradstaŭnikoŭ Litvy polskija senatary vielmi pryjazna spatykali.

Spynieńnie sesii Sojmu i Senatu. Prezydent Rečypaspalitaj dekretam z 23 sakavika spyniŭ sesiju Sojmu i Senatu ad 27 sakavika na 30 dzion.

Pavarot z emihracyi Vitasa, Kiernika i Baginskaha. U minułym tydni viarnulisia ŭ Polšč Vitas, Kiernik i Baginski, jakija pašla h. zv. bieraściejskaha pracesu vyemihravali z Polščy.

Nutranaja pazyčka na abaronu prociŭ napadu aeraplanaŭ. Prezydent Rečypaspalitaj, zhodna z pastanovaj Sojmu i Senatu, vydaŭ dekret, jakim ustanaŭlajecca nutranaja pazyčka na abaronu prociŭ napadu aeraplanaŭ. Źbirańnie hetaj pazyčki pačałosia ad 29 sakavika siol.

Redaktar vilenskaha „Słowa“ Cat—St. Mackievič u Berezie Kartuskaj. Administracyjnyja ŭłady 22 sakavika vysłali z Vilni ŭ Berezu Kartuskuju, u łahier adasabnieńnia, redaktara vilenskaj abšarnickaj hazety „Słowo“, St Mackieviča. Redaktar Mackievič pisaŭ u „Słowie“ pad mianiuškaj Cat.

Z zahranicy

Źmiena ŭradu ŭ Litvie. Dasiulešni ŭrad Litvy na čale z ks. Mironasam 27 sakavika padaŭsia ŭ adstaŭku. Zarhanizavany novy ŭrad, na čale z hienerałam Janam Černiusam. Hien. Černius dasiul zajmaŭ vysokaje stanovišča kamandanta hieneralnaha štabu litoŭskaj armii. Končyŭ vyšejšuju školu inžynieryi ŭ Belhii i vajennuju akademiju ŭ Francyi. Maje 41 hod.

Prykładnaja stojkaść Litoŭcaŭ. 22 sakavika Kovienskaje radyjo niekalki razoŭ padavała klič: „Žemajtis i Bernot nie spraciŭlajciesia, viartajciesia ŭ Koŭnu“. Vyjaśniłasia, što Žemajtis i Bernot—heta maładyja litoŭskija aficery, jakija astalisia ŭ Kłajpedzkim kraju z 19 žaŭnierami i pastanavili canoj svajoj kryvi i žyćcia baranić całaści Litvy ad niamieckaj armii. Viarnulisia ŭ Koŭnu tolki tady, kali daviedalisia, što ichniaja kroŭ i žyćcio mohuć u niekatoraj miery zaškodzić i tak ciažkomu pałažeńniu Litvy. Pry hetym treba adznačyć, što pavodle polskaj presy hetki nastroj jość uva ŭsiej litoŭskaj armii i ŭ Litoŭskim narodzie.

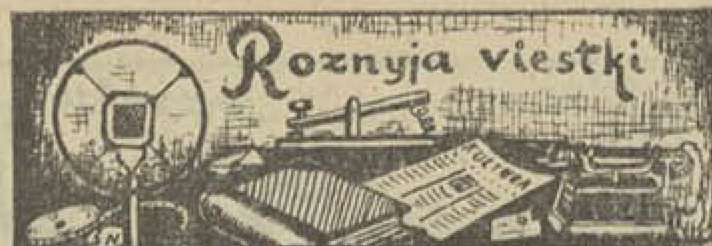
Kaniec vajny ŭ Hišpanii. Respublikancy paddalisia ŭžo akančalna. Chatniaja vajna ŭ Hišpanii zakončyłasia pieramohaj paŭstancaŭ.

Haspadarčy dahavor Niamieččyny z Rumynijaj. Paśla akančalnaha razvału Čecha-Słavacka-Zakarpacka-Ukrainskaj federacyi Niamieččyna zaklučyła haspadarča-handlovy dahavor z Rumynijaj, jaki dziela niamieckaj ekspansii na ŭschod maje vialikaje značeńnie tak-ža i palityčnaje. Na hetym, paŭdzionnym, šlachu Niamieččyna svaimi ŭpłyvami ŭžo dajšła da hranic SSSR.

Kryvavyja sutyčki Vuhryi z Słavacyjaj. U spory za hranicu miž Vuhryjaj i Słavacyjaj apošnimi časami dajšło da kryvavych sutyčak. Ale, jak viedama, Niamieččyna „apiakujecca“ Słavacyjaj, a Vuhryja stanuła pad ściah niamieckaj palityki, dyk Hitler ichni spor vyrašyć svaim aŭtorytetam i pasvaranych pahodzić.

Dźvie siły. U suviazi z apošnimi padziejami ŭ siaredniaj Eŭropie, navokał Anhlii i Francyi pačaŭ arhanizavacca ŭvieś demakratyčny śviet. Adnačasna pačalisia vialikija zbrajeńni militarnyja i škiravanyja prociŭ Niamieččyny, Italii i ahułam prociŭ totalistyčnych dziaržaŭ nastroi. Uzmacniajuć svoj front i totalisty. Italjanski dyktatar Musolini ŭ pramovie 26 sakavika zajaviŭ, što sajuz Italii z Niamieččynaj vielmi mocny i sproby jaho raźbić — heta niepavažnaja dziciačaja dumka. Usio toje, što dakanała Niamieččyna ŭ siaredniaj Eŭropie, Musolini pachvalaje i ćvierdzić, što hetak treba było zrabić. Italija — kazaŭ Musolini— pastaviła na paradak dnia vyrašeńnie jaje intaresaŭ u Tunisie, Džibuti i Sueskim kanale, za jakija jana sporyć z Francyjaj.

Słovam, Italija ad svaich damahańniaŭ nie adrakajecca i mocna trymajecca sajuzu z Niamieččynaj.

Muzej Piusa XI. U domie, dzie naradziŭsia śv. p. papa Pius XI, žychary tej vakolicy pastanavili adkryć muzej Piusa XI.

Film z uračystaści konklave. Z uračystaści vybaraŭ papy Piusa XII zrobleny kinamatohrafičny film. Ciapier možna budzie ŭsim pabačyć, jak vybirali papu.

Płuh raz na sto hadoŭ. Statystyka pakazvaje, što ahulna biaručy sialanskaja haspadarka ŭ Polščy kuplaje płuh raz na sto hadoŭ. 15 prac. sialan zusim nia majuć płuhoŭ, — pazyčajuć ich u susiedziaŭ.

Zabastoŭki. Statystyka padaje: u 1938 h. u całaj Polščy było 2095 zabastovak, u jakich prymała ŭčaście 565271 rabotnikaŭ. Zabastoŭki mieli charaktar abarony zarabotkaŭ i 8 hadzinnaha dnia pracy.

...vonichi“, nazyvajučy jaje „dzikim“ tancam. Pry hetym ksiondz zaachvočvaŭ tancavać polskija tancy. Zrazumieła, što ksiondz našaj moładzi ad „Lavonichi“ nie adstrašyŭ, ale tolki vyjaviŭ svaje adnosiny da hetaha biełaruskaha tanca. Ciapier zbližanaja da ksiandza moładź tancuje „Lavonichu“ tolki nia ŭ prysutnaści ksiandza. Voś rezultat uzhadavańnia: — skrytaść ad dušpastyra. *Niedaloki*

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr. Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1